LATVIJAS REPUBLIKA
SATVERSMES
AIZSARDZĪBAS
BIROJS

2025. GADA DARBĪBAS PĀRSKATS

SATURA RĀDĪTĀJS

PĀRSKATA ELEKTRONISKĀ VERSIJA

Egils Zviedris

SAB direktors

PRIEKŠVĀRDS

Drošības situācija Latvijā, mūsu reģionā un pasaulē joprojām saglabājas sarežģīta un nedod iemeslu optimismam, arī raugoties nākotnē. Kā prognozējām iepriekšējā gada pārskatā, neraugoties uz mēģinājumiem, 2025. gadā pamiers Ukrainā netika panākts. Attiecībās ar Rietumvalstīm Krievija turpināja izteikti agresīvu un konfrontējošu pieeju. Dažāda veida sabotāžas gadījumu un kiberincidentu skaits saglabājas augsts.

Vladimira Putina režīmā turpina valdīt sagrozīta draudu uztvere, ko veicina Kremļa elites pieaugošā noslēgtība un iekšēju kritisku viedokļu trūkums. Turklāt Krievija arvien saasinātāk un agresīvāk uztver Rietumvalstis, tostarp Latviju. Satversmes aizsardzības birojs (SAB) turpina gūt apstiprinājumus, ka Krievija plašākajā izteiksmē aizvien vairāk notic savai propagandai, kurā Rietumi, tajā skaitā Latvija, tiek uztverta kā apdraudējums Krievijai un tās it kā īpašajai un atšķirīgajai vērtību sistēmai. Nekas neliecina, ka, pat iestājoties mieram Ukrainā, Krievijas elites uzskati varētu mainīties.

Krievijas uztverē labākā aizsardzība ir uzbrukums, tāpēc tā cenšas vājināt Rietumus gan valstu, gan starptautiskā līmenī. Kā ilgtermiņa mērķis iezīmējas Maskavas vēlme likvidēt noteikumos un tiesībās balstītu pasaules kārtību un panākt, ka Krievija tiek uzlūkota kā lielvara. Šajā gada pārskatā esam īpaši iezīmējuši, kā agresīvā uztvere caurstrāvo visus lēmumu izstrādes un pieņemšanas līmeņus Krievijā, ietekmējot arī visas darbības jomas un nozares. Neatkarīgi no kara Ukrainā iznākuma un noslēgtā miera nosacījumiem, Krievijas radītais apdraudējums Rietumvalstīm ilgtermiņā saglabāsies augsts.

Mainīt pašreizējo pasaules kārtību vēlas arī Ķīna. Ķīnas stratēģija ir balstīta uz mērķtiecīgu vājo vietu identificēšanu un izmantošanu, bieži to slēpjot aiz šķietami pozitīvām iniciatīvām un sadarbības formātiem. Investīcijas nereti saistītas ar ekonomisko atkarību, zinātniskā sadarbība - ar tehnoloģiju pārneses riskiem, Ķīnas tehnoloģiju izmantošana – ar ievainojamību informācijas un komunikāciju tehnoloģiju (IKT) infrastruktūrā, politiskā un kultūras sadarbība – ar maigās varas izvēršanu. Lai efektīvi cīnītos pret nelabvēlīgām Ķīnas ietekmes izpausmēm, svarīgi ir ieturēt skaidru un, galvenais, vienotu pozīciju gan valsts, gan ES un NATO līmenī.

2025. gads bija nozīmīgs arī kiberdrošības jomā. Pagājušā gada 25. jūnijā Ministru kabinets pieņēma noteikumus, kuru mērķis ir noteikt minimālās kiberdrošības prasības, tai skaitā IKT kritiskajai infrastruktūrai, kuru saskaņā ar Nacionālās kiberdrošības likumu uzrauga SAB. Šie noteikumi ir daļa no kopējās

normatīvo aktu bāzēs, pie kuras notiek intensīvs darbs, lai kiberdrošības jomā izveidotu aktuālajiem drošības izaicinājumiem atbilstošu regulējumu. Jaunie noteikumi nosaka skaidras robežas, tai skaitā aizliegumu sadarboties ar trešajām valstīm (ārpus ES un NATO), kas valsts iestādēm ir jāņem vērā, organizējot IKT resursu iepirkumus, tādējādi mazinot potenciālos ietekmes riskus.

Ņemot vērā esošos apstākļus un gaidāmās Saeimas vēlēšanas, šobrīd, kā vēl nekad, mums ir svarīgi demonstrēt vienotu attieksmi un atbalstu demokrātiskām vērtībām, uz kurām ir būvēta un balstās neatkarīgā Latvijas valsts un tās drošība. Informācijas un viedokļu gūzmā aicinu vienmēr paturēt prātā, ka atrodamies zem informatīvās ietekmes spiediena. Lielu daļu darba mūsu nelabvēļi vēlas paveikt ar Latvijas iedzīvotāju rokām, cilvēkiem pašiem to neapzinoties. Šī ietekme ir neredzama, bet spēcīga, sabiedrību polarizējoša un valsts drošību vājinoša. Aicinu neļauties ātrām emocijām un neuzķerties uz izmestiem āķiem. Vispirms trīs reizes dziļi ieelpot un tikai tad dalīties ar kādu šķietami skandalozu informāciju vai izdarīt par to secinājumus, lai nedotu iemeslu Latvijas pretiniekiem priecāties par ietekmes operāciju izdošanos, kas vērstas uz Latvijas drošības un neatkarības graušanu.

Šobrīd ir skaidri redzams, ka drošība ir pats svarīgākais. Ja jūtamies drošībā, varam dzīvot, plānot, realizēt ieceres un izbaudīt sasniegto. Varam darīt ierastās lietas un būt gandarīti par ikdienas mazajiem, bet svarīgajiem prieka brīžiem. Nereti par labajām lietām un vērtībām sākam domāt, kad skaudri izjūtam to trūkumu. Tāpēc gadu mijā, kad ierasti nospraužam mērķus nākamajam laika nogrieznim, vēlos īpaši uzsvērt – domāsim, lai mūsu lēmumi un izvēles nāk par labu Latvijas drošībai. To nevar sagādāt tikai valdība vai drošības iestādes. Tā ir mūsu visu kopīgā darba un ikdienas ieguldījuma rezultāts. Būsim vienoti un ar katru savu izvēli un rīcību darbosimies drošas un neatkarīgas Latvijas labā, atceroties, ka tas ir gods un nepieciešamība – kalpot Latvijai un visiem kopā stiprināt savas mājas.

EGILS ZVIEDRIS

SAB direktors

KOPSAVILKUMS

2025. gadā Krievijas pilna mēroga iebrukums un ar to saistītie jautājumi turpināja ietekmēt Latvijas un Rietumvalstu drošības situāciju un prognozes.

Kaut arī kopš 2025. gada sākuma vairākkārt ir aktualizējies jautājums par iespējamām Krievijas un Ukrainas miera sarunām un plāniem, SAB rīcībā esošā informācija liecina par Krievijas gatavību turpināt karadarbību vismaz arī 2026. gadā – ilgstošai karadarbībai arvien vairāk tiek pielāgota gan militārā taktika, gan ekonomika un sabiedrība.

Pašreizējo situāciju Krievijas karā pret Ukrainu raksturo intensīvas cīņas, nevienai no pusēm negūstot izšķirošu pārsvaru. Kaut arī Krievijai šobrīd ir militāro resursu un karavīru skaita pārsvars, Ukrainas armijai ir pietiekama militārā kapacitāte, lai nepieļautu stratēģiska līmeņa Krievijas karaspēka izrāvienu. Šobrīd abas puses ir pielāgojušas taktiku – arvien izteiktākas kļūst darbības, kas vērstas uz spiediena izdarīšanu un otras puses nogurdināšanu, vienlaikus samazinot savu resursu zudumu.

Turpinoties šīm tendencēm, ir ļoti zema iespējamība, ka tuvāko sešu mēnešu laikā frontē varētu notikt stratēģiska līmeņa izmaiņas. Līdz ar to, ļoti iespējams, ka Krievija mēģinās sasniegt savus maksimālos mērķus attiecībā uz Ukrainu, izmantojot potenciālas miera sarunas un starptautisko spiedienu, tai skaitā mēģinot mazināt Rietumvalstu militāro atbalstu Ukrainai.

Krievija turpina uzturēt valsts ekonomikas fokusu militarizācijas virzienā. Pašreizējo ekonomikas stabilitāti un noturību pret Rietumvalstu sankcijām, panākot uz labklājības ilgtermiņa attīstības rēķina. Maskavas īstenotā straujā resursu pārdale un nevienlīdzīgais atbalsts dažādām ekonomikas nozarēm rada strukturālu nelīdzsvarotību, kuras negatīvās sekas, visticamāk, izpaudīsies nākotnē. Apstākļiem saglabājoties, īstermiņā pastāv zema iespējamība Krievijas ekonomikas spējam sabrukumam, taču ilgtermiņā valsts tehnoloģiskā attīstība un starptautiskā konkurētspēja saruks.

SAB vērtējumā Krievijas ekonomikas militarizācija turpināsies arī pēc kara Ukrainā noslēguma vai iesaldēšanas – Maskava attīstīs militārās spējas un radīs nozīmīgu apdraudējumu Eiropas valstīm un NATO. Ja Rietumvalstis pēc potenciāla kara noslēguma atcels vai mīkstinās Krie-

vijai noteiktās sankcijas, Krievijas spējas uzturēt augstu ekonomikas militarizāciju, neriskējot ar ekonomiskiem satricinājumiem, būtiski pieaugs.

Pēdējo gadu laikā Rietumu kā eksistenciāla drauda valdošajam režīmam uztvere ir tikai pastiprinājusies. Vladimira Putina režīmā turpina valdīt sagrozīta draudu uztvere, ko veicina Kremļa elites pieaugošā noslēgtība un iekšēju kritisku viedokļu trūkums. Krievija uzskata, ka tā jau šobrīd atrodas tiešā karadarbībā ar Rietumiem un ka cīņa notiek gan Ukrainā, gan globāli, gan ideoloģiski.

Šāda uztvere un pasaules redzējums palielina dažādus pārrēķināšanās riskus. Krievijas draudu uztverei saasinoties, būtiski palielinās drošības riski Eiropā. 2025. gadā Krievija turpināja pret Rietumvalstīm izvērst plaša spektra ietekmes pasākumus ar mērķi mazināt Rietumu vienotību Ukrainas atbalstam un potenciāli panākt atbalsta pārtraukšanu, turpināja gatavoties potenciālai konfrontācijai ar NATO. Krievija turpināja pret Rietumvalstīm vērst ne tikai sabotāžas un informatīvās aktivitātes, bet arī kiberuzbrukumus. Krievijas haktīvisti demonstrēja gan vēlmi, gan gatavību veikt kiberuzbrukumus industriālās kontroles sistēmām Latvijā un Rietumvalstīs, kas var radīt gan īslaicīgas neērtības, gan draudus kritiskās infrastruktūras drošībai. Viņu mērķis ir ar šādiem uzbrukumiem ietekmēt pakalpojumu sniegšanu, šokēt un sēt šaubas attiecīgās valsts iedzīvotājos, kā arī sodīt par līdzšinējo atbalstu Ukrainai un atturēt no palīdzības sniegšanas nākotnē.

Arvien aktīvāk notiek juridisko mehānismu izmantošana starptautiskajā arēnā. Krievija juridiskos instrumentus lielākoties izmanto, dažādās platformās (starptautiskajās organizācijās, amatpersonu un iestāžu paziņojumos, propagandā) atsaucoties uz starptautiskajām normām, ko Rietumi, tostarp Latvija, it kā pārkāpj. Krievija savos propagandas vēstījumos īpaši uzsver šķietamos Rietumu dubultos standartus, sevi cenšoties atspoguļot kā konstruktīvu aktoru, kas ievēro starptautiskās normas.

Īpašu uzmanību Krievija velta Apvienoto Nāciju Organizācijai (ANO). Piemēram, jau pēdējo pusotru gadu Krievijas Ārlietu ministrija periodiski ziņo, ka tā gatavojas iesūdzēt Baltijas valstis, to starpā Latviju, kā arī vairākas citas valstis ANO Starptautiskajā tiesā par krievvalodīgo iedzīvotāju tiesību pārkāpumiem. Iesūdzēšanas mērķis – starptautiski diskreditēt Latviju un ilgākā laika posmā panākt, ka uz mūsu valsti tiek izdarīts starptautisks spiediens, lai Latvija maina savu rīcībpolitiku pret Krieviju un krievvalodīgajiem iedzīvotājiem.

Baltkrievijas piemērs demonstrē, ka cieša sadarbība ar Krieviju tikai palielina Maskavas ietekmes pasākumu intensitāti. Abu valstu politiskā

sadarbība turpina attīstīties, pieaugot Krievijas strukturālai ietekmei pār Baltkrieviju. Starp valstīm notiek pakāpenisks un institucionalizēts Savienotās valsts integrācijas process praktiski visās politikas jomās. SAB informācija liecina, ka Krievija saasināti uztver pat minimālus Baltkrievijas režīma centienus īstenot neatkarīgāku politiku. Kopš Krievijas iebrukuma Ukrainā arī Baltkrievijas un Krievijas ekonomiskā sadarbība kļuvusi arvien militarizētāka, Baltkrievijas uzņēmumiem arvien biežāk pārprofilējot darbību un ražojot produkciju Krievijas militāri industriālā kompleksa vajadzībām. Militāra konflikta gaidījumā arī Baltkrievijas civilā ekonomika pilnībā kalpos Krievijas militārajām interesēm.

Arī Ķīna izvērš savu politisko ietekmi Rietumvalstīs un starptautiskās institūcijās un izmanto dažāda veida investīcijas, lai ārvalstīs radītu ekonomisko ietekmi (arī atkarību). Pekina izmanto "maigās varas" aktivitātes, lai veidotu pozitīvu Ķīnas tēlu Rietumu sabiedrībā. Jūtami mēģinājumi izmantot akadēmiskās un zinātniskās sadarbības iespējas, lai piekļūtu sensitīvai informācijai, bez atļaujas dalītos ar zināšanām un tehnoloģijām, kā arī attīstītu kontaktus ar mērķi panākt Ķīnas ekonomisku un militāru pārsvaru pār citām valstīm. SAB aicina studentus, akadēmiķus un pētniekus būt modriem un rūpīgi izvērtēt piedāvātos sadarbības projektus un studiju apmaiņas iespējas, lai ierobežotu zināšanu un tehnoloģiju nonākšanu citu valstu rīcībā.

KRIEVIJAS IEBRUKUMS UKRAINĀ

Pilna mēroga Krievijas iebrukums Ukrainā turpinās jau gandrīz četrus gadus, un SAB rīcībā esošā informācija liecina, ka Krievija ir gatava turpināt karadarbību arī 2026. gadā. Ilgstošai karadarbībai arvien vairāk tiek pielāgota kā militārā taktika, tā ekonomika un sabiedrība. Maskava gan frontē, gan potenciālu miera sarunu kontekstā turpina demonstrēt, ka nav atteikusies no saviem maksimālajiem mērķiem – atgriezt Ukrainu Krievijas iedomātajā ietekmes zonā.

Pašreizējo situāciju karā raksturo intensīvas cīņas, nevienai no pusēm negūstot izšķirošu pārsvaru – kaut arī Krievijai šobrīd ir militāro resursu un karavīru skaita pārsvars, Ukrainas armijai ir pietiekama militārā kapacitāte, lai nepieļautu stratēģiska līmeņa Krievijas karaspēka izrāvienu. Neskatoties uz to, ka kopš 2025. gada sākuma Krievijas karaspēks saglabā iniciatīvu visā frontes līnijā, Ukrainas teritorijas ieņemšana norit lēni – gada laikā Krievijas kontrole pār Ukrainas teritoriju ir palielinājusies par aptuveni 0,4–0,7%. Salīdzinoši nelielie teritoriālie ieguvumi ir Krievijai dārgi maksājuši – smagi ievainoto un karā kritušo karavīru skaits mēnesī (virs 25 000) ir tuvu mēnesī mobilizēto skaitam (30 000–35 000). Nepieciešamība aizvietot karā kritušos un ievainotos karavīrus ierobežo Krievijas spējas sagatavoties lielāka mēroga uzbrukumam.

Dronu tehnoloģiju attīstība kļūst par ļoti svarīgu elementu šī brīža kara fāzē. Šobrīd gan Krievijas, gan Ukrainas armijā dažādu tipu droni ir atbildīgi par 70–80% kritušo un ievainoto. Dronu plaša pielietošana ļauj abām pusēm veikt izlūkošanu, artilērijas uguns korekciju un triecienus pretinieku karaspēkam un tehnikai. Šobrīd bezpilota sistēmas lielā mērā nosaka uzbrukuma un aizsardzības darbību efektivitāti. Šādas karadarbības attīstības ietekmē abas puses ir pielāgojušas savu taktiku – arvien izteiktākas kļūst darbības, kas vērstas uz spiediena izdarīšanu un otras puses nogurdināšanu, vienlaikus samazinot savu resursu zudumu. Piemēram, intensīvāk izmantojot dronus un masveida uzbrukumus aizstājot ar nelielu dažu cilvēku grupu infiltrēšanu. Tas padara karu dinamisku taktiskajā līmenī, bet mazina abu pušu iespējas veikt stratēģisku izrāvienu.

Iepriekšminēto faktoru ietekmē abas puses ir pievērsušās tālas darbības uzbrukumu spēju attīstībai. Ja 2025. gada janvārī Krievija pret Ukrainu raidīja vidēji 85 “Shahed” dronus dienā, tad novembrī to skaits bija

pieaudzis līdz 170–190 droniem dienā. Arī Ukraina ir būtiski intensificējusi dronu uzlidojumus militāriem un energoobjektiem Krievijā, lielāku uzsvaru liekot uz precizitāti un psiholoģisko ietekmi. Spilgts piemērs ir operācija "Zirnekļa tīkls" (*SpiderWeb*) 2025. gada jūnijā, kad no kravas mašīnām palaisti droni veica uzbrukumus četrām militārām bāzēm, no kurām tālākās atradās tūkstošiem kilometru no frontes līnijas.

Turpinoties šīm tendencēm, ir ļoti zema iespējamība, ka tuvāko sešu mēnešu laikā frontē varētu notikt stratēģiska līmeņa izmaiņas. Līdz ar to ir ļoti iespējams, ka Krievija mēģinās sasniegt savus maksimālistiskos mērķus attiecībā uz Ukrainu, izmantojot potenciālas miera sarunas un starptautisko spiedienu, tai skaitā mēģinot mazināt Rietumvalstu militāro atbalstu Ukrainai. Lielā mērā tieši no Rietumvalstu militāra un politiska atbalsta ir atkarīgas Ukrainas spējas pretoties Krievijas agresijai.

KRIEVIJAS EKONOMIKAS MILITARIZĀCIJA

Pilna mēroga iebrukums Ukrainā ir būtiski veicinājis Krievijas ekonomikas militarizāciju un orientāciju uz armijas vajadzību nodrošināšanu. Turpmākos trīs gadus Maskava militārām vajadzībām paredz atvēlēt 38–41% budžeta izdevumu jeb virs 6% no IKP. Krievijas ekonomikas līdzšinējo izaugsmi lielā mērā veido lielās investīcijas militāri industriālajā kompleksā. SAB vērtējumā Krievijas ekonomikas militarizācija turpināsies arī pēc kara Ukrainā potenciāla noslēguma vai iesaldēšanas, tādējādi attīstot militārās spējas un radot nozīmīgu apdraudējumu Eiropas valstīm un NATO. Ja potenciāla kara noslēguma rezultātā Rietumvalstis atcels vai mīkstinās Krievijai noteiktās sankcijas, Kremļa spējas uzturēt augstu ekonomikas militarizāciju, neriskējot ar ekonomiskiem satricinājumiem, būtiski pieaugs.

Kopš iebrukuma Ukrainā Krievija ir demonstrējusi pastāvīgu spēju pielāgoties tai noteiktajiem ierobežojumiem, valsts ekonomikai kalpojot ne tikai par labklājības rādītāju, bet arī nākotnes drošības politikas indikatoru. Krievija turpina saglabāt valsts ekonomikas fokusu militarizācijas virzienā, pašreizējo ekonomikas stabilitāti un noturību pret Rietumvalstu sankcijām panākot uz labklājības ilgtermiņa attīstības rēķina. Šī tendence ietver ne tikai ievērojamu resursu novirzīšanu bruņojuma ražošanai, bet arī centienus pilnveidot un plašāk attīstīt militārās ražošanas pašpietiekamību, kas uzturēs Krievijas militāro apdraudējumu kaimiņvalstīm arī nākotnē.

Pretēji Krievijas amatpersonu centieniem mazināt karadarbības ietekmi valsts iedzīvotāju ikdienā, kopš kara sākuma pieredzētās pārmaiņas Krievijas ekonomikā un sabiedrībā ir bijušas nozīmīgas un klātesošas. Apjomīgie tēriņi un resursu pieplūdums militāri industriālajā kompleksā šobrīd balsta Krievijas ekonomiku. Savukārt civilais sektors saskaras ar sarūkošu aktivitāti un attīstības perspektīvu trūkumu, ko rada sankcijas, pieaugošais nodokļu slogs, kā arī ierobežotā un sadārdzinātā piekļuve kapitālam. Krievijas īstenotā straujā resursu pārdale un nevienlīdzīgais atbalsts ekonomikas nozarēm rada strukturālu nelīdzsvarotību, kuras negatīvās sekas, visticamāk, izpaudīsies nākotnē. Apstākļiem saglabājoties, īstermiņā pastāv zema iespējamība Krievijas ekonomikas spējam sabrukumam, taču ilgtermiņā valsts tehnoloģiskā attīstība un starptautiskā konkurētspēja saruks.

Krievijas militāri industriālais komplekss darbojas ar pilnu jaudu. Bruņojuma ražošana norit vairākās maiņās, tiek veiktas investīcijas rūpnīcu paplašināšanā un paātrināti apgūtas jaunas spējas, piemēram, dronu ražošana. Apvienojumā ar vēsturiskā mantojuma bāzes izmantošanu tas ir ļāvis Krievijai 2025. gadā izvērst bruņojuma ražošanu atbilstoši "kvantitāte pāri kvalitātei" principam.

Vienlaikus Krievija ir saskārusies ar atsevišķiem militāri industriālā kompleksa ražošanas trūkumiem, piemēram, paļāvību uz importu, kā arī pieejamā darbaspēka un ražošanas jaudas ierobežojumiem. Trūkumus daļēji risina finansējums. Turpmāko gadu federālā budžeta plāni norāda uz teju nemainīgu apņēmību turpināt bruņojuma ražošanu un militāri industriālā kompleksa spēju izvēršanu.

Karš un ekonomikas militarizācija Krievijā ir radījusi politiski un ekonomiski ieinteresētu personu loku, kas gūst labumu no karadarbības, papildus apgrūtinot militāro tēriņu un militarizācijas samazinājumu nākotnē. Bruņojuma ražošanas pieprasījums saglabājas nemainīgi augsts, un nozare ar vairāk nekā sešiem tūkstošiem tiešā vai netiešā veidā iesaistītu uzņēmumu veicina turpmāku Krievijas ekonomikas atkarību no augstiem militārajiem tēriņiem.

Ņemot vērā nepieciešamību atjaunot karā noplicinātās bruņojuma rezerves, kā arī militārās ražošanas nozīmi tautsaimniecībā, militarizēta ekonomika Krievijā saglabāsies pat pēc kara Ukrainā noslēguma. Ļoti iespējams, ka Maskava īstenos pakāpenisku militāro tēriņu sarukumu, lai mazinātu ekonomiskās nestabilitātes riskus, vienlaikus atjaunojot militārās spējas. Lai arī Krievijas izvērstās militārās ražošanas spējas uzskatāmas par tehnoloģiski vienkāršākām, valsts ekonomikas militarizācijas uzturēšana turpinās radīt apdraudējumu pat pēc kara Ukrainā noslēguma.

RIETUMVALSTIS UN BALTIJA KRIEVIJAS REŽĪMA PASAULES UZTVERĒ

Iebrukums Ukrainā pierādīja, ka Krievija var pieņemt nozīmīgus stratēģiska līmeņa lēmumus – uzsākt karu kaimiņvalstī, balstoties uz sagrozītu draudu uztveri un no realitātes atrautiem pieņēmumiem. 2022. gadā Vladimira Putina režīms uzskatīja, ka, sastopoties ar militāru pārspēku, Ukraina padosies, bet Rietumvalstis nebūs gatavas sniegt Ukrainai militāru un finansiālu palīdzību. SAB vērtējumā arī 2026. gadā V. Putina režīmā turpinās valdīt sagrozīta draudu uztvere, ko veicina Kremļa elites pieaugošā noslēgtība un iekšēju kritisku viedokļu trūkums. Turklāt Krievijas attieksme pret Rietumvalstīm, tostarp Latviju, kļūst arvien saasinātāka un agresīvāka. Tā var veicināt agresīvākas Krievijas aktivitātes ilgākā laika posmā. Būtiska loma Krievijas agresijas mazināšanā un novēršanā ir NATO atturēšanas spējām un stratēģiskajai komunikācijai. Skaidru vēstījumu nodošana Krievijai izvairīties no provokācijām, agresīvām darbībām un norādīšana uz šādu darbību sekām var ievērojami mazināt drošības riskus.

Rietumu kā eksistenciāla drauda uztvere valdošajam režīmam Krievijā ir tikai pastiprinājusies kopš kara sākuma 2022. gadā un Rietumu atbalsta Ukrainai. Krievija uzskata, ka tā jau šobrīd atrodas tiešā karadarbībā ar Rietumiem, kas it kā cenšas to iznīcināt. Krievijasprāt, cīņa notiek gan Ukrainā, gan globāli, gan ideoloģiski. Krievijas ieskatā arī Rietumu vērtību (piemēram, demokrātijas, pilsoniskās sabiedrības un cilvēktiesību) ietekme mazina V. Putina režīma kontroli pār valsti un tādējādi tieši apdraud režīma stabilitāti.

Līdzās saasinātajai draudu uztverei Krievija raugās uz norisēm starptautiskajā arēnā no zaudējumu-uzvaras viedokļa. Nereti Krievija citu valstu rīcību skata līdzībās – domā, ka tās rīkosies tā, kā attiecīgās situācijās rīkotos Krievija. Valstis, kas pret Krieviju ir labvēlīgi vai vismaz neitrāli noskaņotas, Krievija uzskata par daļu no jau esošas vai potenciāli jaunas koalīcijas pret Rietumiem, to pamatojot ar tēzi "Rietumi pret visiem pārējiem".

Līdz ar to Krievijas mērķis ir vājināt Rietumus gan valstiskā, gan starptautiskā līmenī. Ilgtermiņa mērķis – pārveidot Eiropas drošības arhitektūru. Šāda uztvere un pasaules redzējums palielina dažādus pārrēķināšanās riskus. Krievijas draudu uztverei saasinoties, būtiski palielinās drošības riski Eiropā. Maskava nereti cīnās vai gatavojas cīnīties

ar iedomātiem draudiem. Piemēram, Krievija sāka nodrošināt eskortu "ēnu flotes" tankkuģiem Somu līcī bažās par agresīvām darbībām pret tiem, savukārt pēc Krievijas dronu ielidošanas Polijas gaisa telpā naktī uz 10. septembri un NATO paustās atbildes reakcijas Krievijas Ārlietu ministrija brīdināja par mēģinājumiem notriekt objektus Krievijas gaisa telpā. Līdz ar to Krievijas aktivitātes kļūst arvien neparedzamākas – potenciālas darbības kļūst arvien grūtāk vērtēt no objektīvas realitātes aspekta.

SAB novērojumi liecina, ka Krievijas uztvere par Latviju kļūst arvien līdzīgāka tai, kāda Krievijai bija par Ukrainu pirms kara sākšanas. Šobrīd Krievija Latvijai nerada tiešu militāro apdraudējumu, tomēr virkne pazīmju norāda uz potenciāliem plāniem ilgtermiņā. SAB informācija liecina, ka Krievijas amatpersonas tic valdošā režīma veidotajai un izplatītajai propagandai par Latviju. Lai gan Latvija nav Krievijas prioritāte, arvien negatīvāks skatījums uz Latviju ilgtermiņā var rezultēties agresīvākos Krievijas lēmumos.

Visizplatītākais vēstījums, ko Krievija izmanto – Latvija ir rusofobiska valsts, kas apspiež krievvalodīgo iedzīvotāju daļu. Krievijas Ārlietu ministrija periodiski publicē dažādus apjomīgus ziņojumus par cilvēktiesību pārkāpumiem un situāciju Rietumvalstīs. Nereti Latvijai veltīta lielākā daļa ziņojuma. Starp vēstījumiem figurē tēzes par Latviju kā nacistisku valsti, Lielbritānijas un ASV marioneti, kā arī to, ka Latvija ir izgāzusies valsts. Līdzīgus vēstījumus Krievija izplatīja arī par Ukrainu, un turpina izplatīt par pārējām Baltijas valstīm.

Krievija ar represijām nodrošina režīma stabilitāti

Krievijas iekšējo draudu uztverē prevalē draudi V. Putina režīma stabilitātei. Valdošais režīms jebkādu sabiedrības neapmierinātību un protestus uzskata par Rietumu iniciētiem vai vismaz atbalstītiem. Lai ierobežotu režīmam nelabvēlīga noskaņojuma izplatību, Kremļa kontrolētie mediji izplata militāri patriotiskus propagandas vēstījumus, un Krievija arvien vairāk tiecas ierobežot iedzīvotāju piekļuvi alternatīvai informācijai. Lai novērstu iedzīvotāju neapmierinātības iespējamu materializēšanos politiskās alternatīvās vai masu protestos, Krievija turpina izvērst plašas represijas pret opozīcijas aktīvistiem un sabiedrību kopumā. SAB vērtējumā tuvākajos gados Krievija pastiprinās represijas un kontroli pār medijiem, kā arī centīsies mazināt režīma nekontrolētas informācijas pieejamību.

Iekšējai stabilitātei būtisko politiskās un ekonomiskās elites, kā arī spēka struktūru atbalstu Krievijas režīms notur, sniedzot iespējas gūt personisku labumu un uzturot šajās grupās bailes no represijām.

KRIEVIJAS AKTIVITĀTES RIETUMVALSTU VIENOTĪBAS ŠĶELŠANAI

2025. gadā Krievija turpināja pret Rietumvalstīm izvērst plaša spektra ietekmes pasākumus ar mērķi mazināt Rietumu vienotību Ukrainas atbalstam, potenciāli panākt atbalsta pārtraukšanu, kā arī gatavoties iespējamai konfrontācijai ar NATO. Krievijas prioritāte joprojām ir uzvara karā ar Ukrainu, tāpēc ekonomika un citas valsts funkcijas tiek pakārtotas kara vajadzībām. Tas ierobežo Krievijas spējas eskalēt aktivitātes Rietumvalstu virzienā.

Karu ar Ukrainu Maskava uztver kā plašāku konfliktu starp Krieviju un Rietumiem, ņemot vērā Rietumvalstu militāro, finansiālo un cita veida atbalstu Ukrainai. Izmantojot dažādus hibrīdinstrumentus pret Rietumvalstīm, Krievijas tiecas pastiprināt esošās un veidot jaunas plaisas gan starpvalstu līmenī, gan valstu iekšienē, kā arī veicināt nogurumu no kara. Krievija cer sasniegt kritisko masu, lai Rietumi samazinātu vai pat apturētu militāro atbalstu un izdarītu politisko spiedienu uz Ukrainu – noslēgt vienošanos ar Krieviju.

Sabotāžas aktivitātes

Krievija pastāvīgi meklē vājās vietas Rietumvalstu drošībā, ko varētu izmantot nākotnē. 2025. gadā Krievija turpināja izvērst sabotāžas aktivitātes, kas lielākoties bija vērstas pret infrastruktūru, kuru izmanto militārā atbalsta nodrošināšanai Ukrainai. Baltijas jūras reģionā turpinās GPS signālu slāpēšanas un viltošanas gadījumi. Tie skaidrojami ar Krievijas veiktajiem aizsardzības pasākumiem pret dronu uzbrukumiem un tās "ēnu flotes" darbību slēpšanu, kā arī papildu traucējoša efekta radīšanu NATO dalībvalstu gaisa un kuģu satiksmei.

2025. gadā novēroti paaugstinātas intensitātes gaisa telpas pārkāpumi, kā arī biežāka neidentificētu dronu klātbūtne, tai skaitā NATO dalībvalstu kritiskās un militārās infrastruktūras objektiem. Lidostu darbības traucējumi, ko izraisījuši dronu lidojumi, tiek izmantoti Krievijas informatīvajās aktivitātēs, lai demonstrētu Eiropas valstu ievainojamības, piemēram, nespēju kontrolēt gaisa telpu.

Vienlaikus Krievija seko līdzi Rietumvalstu reakcijai uz dažādiem drošības incidentiem (dronu lidojumiem virs lidostām, sabotāžām kritiskās infrastruktūras objektos utt.) neatkarīgi no tā, vai Maskava ir bijusi atbildīga par konkrēto incidentu.

Informatīvās aktivitātes

Turpinājās Krievijas darbības Latvijas un starptautiskās informācijas telpas ietekmēšanai, izplatot Krievijas interesēm atbilstošus vēstījumus, kas vērsti uz nesaskaņu un atšķirīgu viedokļu vairošanu Latvijas sabiedrībā, uzticības mazināšanu Latvijas valsts institūcijām, kā arī Latvijas sabiedrotajiem ES un NATO. Krievija pastāvīgi cenšas diskreditēt Latviju arī starptautiskajā vidē. Arvien lielāku nozīmi Krievijas vēstījumu izplatībā gūst sociālie tīkli un sociālās saziņas lietotnes.

Informatīvās ietekmes aktivitātes bija arī viens no Krievijas galvenajiem instrumentiem, lai mēģinātu ietekmēt vēlēšanas Eiropā 2025. gadā. Krievija izmantoja, piemēram, viltus sociālo tīklu kontus, caur kuriem atbalstīja Kremlim vēlamos kandidātus un nomelnoja kandidātus, kuri veicinātu eiropeisku kursu un atbalsta sniegšanu vai pastiprināšanu Ukrainai. Informatīvās ietekmes aktivitātes tika izmantotas arī, lai mazinātu sabiedrības uzticību vēlēšanu procesam un demokrātijai kopumā.

Arvien vairāk novērojama mākslīgā intelekta sniegto iespēju izmantošana Krievijas informācijas operācijās, piemēram, mērķauditorijām piemērotāka un vieglāk uztverama satura veidošanā. Mākslīgā intelekta izmantošana samazina izmaksas, kas saistītas ar satura veidošanu citās valodās un izplatīšanu ārpus tradicionālajām Krievijas mērķgrupām.

Krievijas informatīvajās aktivitātēs ir iesaisti arī diplomāti, kas turpina izplatīt vēstījumus par Krievijas atvērtību dialogam, vienlaicīgi vainojot Rietumus, īpaši NATO dalībvalstis, situācijas eskalācijā. Īpaši jāizceļ Krievijas amatpersonu kritika par NATO it kā agresīvajām darbībām Baltijas jūrā.

Ekonomisko un enerģētisko attiecību izmantošana

Lai arī Eiropas Savienība mērķtiecīgi samazina ekonomisko un enerģētisko atkarību no Krievijas, Maskava meklē veidus, kā izmantot savus ekonomiskos un enerģētiskos resursus ietekmes saglabāšanai. Krievijas ārpolitikas veidotāji apzinās valsts ekonomiskā potenciāla, īpaši dabas resursu, vērtību. Amatpersonas regulāri raksturo Krieviju kā nozīmīgu enerģijas un citu globālajai ekonomikai nepieciešamu izejvielu avotu, uzsverot plašās iespējas, ko pavērtu sadarbības atjaunošana. Maskava aktualizē ekonomisko potenciālu arī sarunās ar ASV Krievijas-Ukrainas miera procesa ietvaros. Arī attiecībās ar Eiropu Krievija mēģina izmantot izdevīgāku gāzes, tai skaitā sašķidrinātās dabas gāzes, un naftas cenu politiku. Kaut arī Krievijas ekonomikas rādītāji pasliktinās, ārēji tā turpina izmantot iekšējā tirgus ekonomisko pievilcību, lai piesaistītu citas valstis šī tirgus pieprasījuma apmierināšanai.

Ļoti iespējams, ka, turpinoties karam pret Ukrainu un Krievijas režīma uztverei par eksistenciālu konfliktu ar Rietumiem, hibrīdaktivitāšu intensitāte tuvākajos gados palielināsies. Tā kā atklāta militāra konfrontācija ar NATO saistīta ar augstu risku, iespējams, turpinās dominēt slēptas hibrīdoperācijas – sabotāžas, kiberuzbrukumi, informatīvās operācijas un mākslīgā intelekta plašāka integrēšana ietekmes kampaņās. Rietumvalstīm pakāpeniski diversificējot energoapgādi un mazinot atkarību no Krievijas, Maskava, visticamāk, arvien aktīvāk izmantos sankciju apiešanas shēmas, starpniekvalstis un sadarbību ar autoritāriem partneriem.

KRIEVIJAS JAUNAIS HIBRĪDINSTRUMENTS – JURIDISKO MEHĀNISMU IZMANTOŠANA STARPTAUTISKAJĀ VIDĒ

Kopš pilna mēroga iebrukuma Ukrainā 2022. gadā Krievija pastāvīgi pielāgo jau esošos un veido jaunus hibrīdinstrumentus tās iedomātajai cīņai pret Rietumiem. Viens no arvien aktīvāk piemērotajiem instrumentiem – juridisko mehānismu izmantošana starptautiskajā arēnā. SAB informācija liecina – Krievijas Ārlietu ministrija iekšēji atzinusi, ka Krievijai jāvēršas pret Rietumiem starptautiskajās organizācijās un tiesās, jo starp abām pusēm notiekot juridiskā karadarbība. Ilgtermiņā Maskava plāno izmantot juridiskos mehānismus kā hibrīdinstrumentu, lai likvidētu noteikumos balstītu pasaules kārtību un panāktu, ka Krievija tiek uzlūkota kā lielvara.

Krievija juridiskos instrumentus lielākoties izmanto, lai dažādās platformās (starptautiskajās organizācijās, amatpersonu un iestāžu paziņojumos, propagandā) atsauktos uz starptautiskajām normām, ko Rietumi (tostarp Latvija) it kā pārkāpj. Propagandas vēstījumos Krievija īpaši uzsver Rietumu šķietami dubultos standartus, pozicionējot sevi kā konstruktīvu aktoru, kas ievēro starptautiskās normas.

Īpašu uzmanību Krievija velta Apvienoto Nāciju Organizācijai (ANO). SAB informācija liecina, ka Krievijas ieskatā šajā starptautiskajā organizācijā iespējams panākt sev izdevīgus īstermiņa lēmumus un ilgtermiņa ģeopolitikas izmaiņas. Pašlaik viena no Krievijas prioritātēm ir leģitimizēt agresiju Ukrainā un panākt citu ANO dalībvalstu vismaz neitrālu pozīciju šajā jautājumā. Lai gan līdz šim ANO ietvaros Krievijas agresija ir nosodīta ar ievērojamu dalībvalstu balsu pārsvaru, šī tendence mainās, un Krievija stiprina savas pozīcijas. Krievijas ietekmi ANO nosaka tās īpašais statuss – veto tiesības ANO Drošības Padomē, kas ir organizācijas visietekmīgākā struktūra un nosaka starptautisko sankciju politiku. Krievija šo statusu izmanto, lai iegūtu citu valstu neitralitāti vai pat labvēlību sev svarīgos jautājumos.

No retorikas uz darbiem – Krievija plāno iesūdzēt Latviju ANO Starptautiskajā tiesā

2025. gadā Krievija arvien vairāk aktivizēja juridisko karadarbību pret Rietumiem, īpašu uzmanību veltot Baltijas valstīm. Pēdējo pusotru gadu Krievijas Ārlietu ministrija periodiski ziņo, ka tā gatavojas iesūdzēt Baltijas valstis (tostarp Latviju), kā arī vairākas citas valstis ANO Starptautiskajā tiesā. 2025. gada maijā Krievijas Ārlietu ministrija paziņoja, ka Krievija gatavo prasības pret minētajām valstīm. Ļoti iespējams, gatavošanās

process ir noslēguma fāzē, un Krievija iesūdzēs Latviju minētajā tiesā 2026. gada laikā.

Krievijas apsūdzības pamatā ir jau ierastās tēzes par krievvalodīgo iedzīvotāju tiesību pārkāpumiem. Latviju apsūdz Starptautiskās konvencijas par visa veida rasu diskriminācijas likvidēšanu (ICERD) pārkāpumos. Apsūdzību Krievija pamato ar krievu un krievvalodīgo ilgstošu diskrimināciju, nepilsoņu statusu, krievu kultūrvēsturiskās identitātes, izglītības krievu valodā likvidēšanu utt.

Iesūdzot ANO Starptautiskajā tiesā, Krievija mēģina sasniegt vairākus mērķus – starptautiski diskreditēt Latviju un panākt, ka ilgākā laika posmā uz Latviju tiek izdarīts starptautisks spiediens, lai tā mainītu savu rīcībpolitiku pret Krieviju un krievvalodīgajiem iedzīvotājiem. Iespējams, apsūdzība tiks izmantota, lai informatīvajā telpā radītu attaisnojumu agresīvu aktivitāšu pastiprināšanai pret Baltijas valstīm. Ļoti iespējams, ka Krievija apsūdzībā izmantos arī dažādu prokrievisko aktīvistu un cilvēku, kas pārcēlušies uz Krieviju, pozīciju.

Krievijas juridiskajā karadarbībā galvenā tēze pret Latviju – krievvalodīgo iedzīvotāju tiesību pārkāpumi

Paralēli plāniem iesūdzēt ANO Starptautiskajā tiesā Krievija pastāvīgi diskreditē Latviju, norādot uz starptautisko saistību pārkāpumiem un atklātu vēršanos pret krievvalodīgajiem iedzīvotājiem. Krievijas Ārlietu ministrija periodiski publicē dažādus ziņojumus par cilvēktiesību situāciju ārvalstīs, un nereti Latvijai tajos pievērsta vislielākā uzmanība. 2025. gadā Krievija juridiskos argumentus aktīvi izmantoja saistībā ar grozījumiem Latvijas Imigrācijas likumā, kas paredz latviešu valodas zināšanu pārbaudi.

Krievija bieži dažādos veidos diskreditē Latviju, balstoties uz prokrievisko aktīvistu un cilvēku, kas pārcēlušies uz Krieviju, viedokļiem. Šādos propagandas sižetos personas bieži norāda uz rusofobiju, tradicionālo vērtību pagrimumu, krievvalodīgo skolu slēgšanu un slikto ekonomisko stāvokli.

Informatīvās ietekmes aktivitātes īsteno arī Krievijas tautiešu organizācijas, propagandā un starptautiskajā vidē mēģinot diskreditēt Latviju. Viena no galvenajām tautiešu organizācijām, kas izvērš ietekmes aktivitātes pret Baltijas valstīm, ir Ārlietu ministrijas pārraudzībā esošais Ārvalstīs dzīvojošo Krievijas tautiešu atbalsta un aizsardzības fonds. Tas regulāri finansē advokātu pakalpojumus gan Latvijas, gan citu valstu prokrieviskajiem aktīvistiem, kurus tiesā Latvijā vai citā valstī. Nereti šie gadījumi tiek plaši atspoguļoti Krievijas propagandā un amatpersonu retorikā.

KRIEVIJAS - BALTKRIEVIJAS ATTIECĪBU AKTUALITĀTES

Krievijas draudu uztvere nosaka tās ilgtermiņa mērķus Baltkrievijā

Abu valstu politiskā sadarbība turpina attīstīties, pieaugot Krievijas strukturālajai ietekmei uz Baltkrieviju. Starp valstīm notiek pakāpenisks un institucionalizēts Savienotās valsts integrācijas process praktiski visās politikas jomās. Krievija vidējā līdz ilgtermiņā vēlas panākt pilnīgu kontroli pār Baltkrievijas iekšpolitiskajiem procesiem, lai mazinātu neplānotus Baltkrievijas politiskā režīma maiņas iespēju un ar to saistītās potenciālās ārpolitikas kursa izmaiņas.

Nozīmīgākā sadarbības platforma ir Savienotā valsts un tās integrācijas programmas, caur kurām Krievija strukturāli stiprina savu ietekmi Baltkrievijā. Atsaucoties uz Savienotās valsts līgumiem, 2025. gadā abu valstu ārlietu ministrijas turpināja koordinēt ārpolitiku gandrīz visos jautājumos, tostarp saistībā ar Rietumvalstīm, Ukrainu un kopīgām pozīcijām starptautiskajās organizācijās. Krievija šīs konsultācijas izmanto, lai kontrolētu Baltkrievijas ārpolitisko lēmumu atbilstību savām interesēm, līdz ar to Baltkrievijas ārpolitika kopumā ir jāuztver kā Krievijas ārpolitikas turpinājums. 2025. gadā turpinājās arī integrācijas programmu realizācija starp Krieviju un Baltkrieviju nodokļu, muitas un finanšu tirgus jomās, kā arī ražošanā, lauksaimniecībā, izglītībā un reģionālajā sadarbībā.

SAB informācija liecina, ka Krievija saasināti uztver pat minimālus Baltkrievijas režīma centienus īstenot neatkarīgāku politiku, neraugoties uz Krievijas ietekmes pieaugumu Baltkrievijā un tās izteikti prokrievisko kursu. Krievijas skatījumā Baltkrievijas atgriešanās pie ekonomiskās sadarbības ar Eiropas valstīm veicinās Aleksandra Lukašenko režīma multivektoru ārpolitiku un automātisku Krievijas ietekmes samazinājumu pār Baltkrieviju. Savukārt potenciāla A. Lukašenko režīma maiņa, kas nebūtu tieši saskaņota ar Maskavu, tiks uztverta kā apdraudējums Krievijai un tās interesēm Baltkrievijā.

Gandrīz droši, ka Krievija vēlas radīt situāciju, kurā nākamajam Baltkrievijas vadītājam valsts strukturālās atkarības dēļ būs jāturpina izteikti prokrievisks kurss gan iekšpolitiski, gan ārpolitiski. Abu valstu integrācija Savienotās valsts ietvarā kopumā ir stabils process, kas veicinās Krievijas strukturālās ietekmes pieaugumu. Krievijai šobrīd nav tiešas ietekmes pār A. Lukašenko režīma īstenoto iekšpolitiku, taču abas puses nevēlas pieļaut

2020. gada protestiem līdzīgu iekšpolitisko nestabilitāti, kas Krievijas izpratnē būtu apdraudējums tās interesēm. Ļoti iespējams, ka Krievija apslāpēs A. Lukašenko režīma centienus atjaunot attiecības ar Eiropas valstīm, ja tas nebūs izdevīgi Maskavai.

Krievijas un Baltkrievijas ekonomiskā sadarbība kļūst arvien militarizētāka

Kopš iebrukuma Ukrainā Baltkrievijas un Krievijas ekonomiskā sadarbība kļuvusi arvien militarizētāka. Baltkrievijas uzņēmumi arvien biežāk pārprofilē savu darbību un ražo produkciju Krievijas militāri industriālā kompleksa vajadzībām. Tie piegādā Krievijai gan duālās pielietojamības, gan gatavus militāros produktus. Gandrīz droši, ka šāda ekonomiskā sadarbība starp abām valstīm turpināsies savstarpējā izdevīguma dēļ.

Kopumā ap 500 Baltkrievijas uzņēmumu ir integrēti militārās ražošanas sistēmā, saņemot arī valsts subsīdijas ražošanas pārprofilēšanai[1]. Visbiežāk pārprofilēšanu īsteno uzņēmumi, kuriem ir pieredze duālās pielietojamības produktu – mikroelektronikas, optisko produktu, ķimikāliju, lielgabarīta kravas automašīnu – ražošanā. Šādi Baltkrievijas ražošanas uzņēmumi arī izmanto savus loģistikas tīklus, lai palīdzētu Krievijas militāri-industriālajam kompleksam piegādāt gan Rietumvalstīs, gan citviet ražotās komponentes.

Baltkrievijas industriālie uzņēmumi arvien biežāk izmanto arī Krievijas pieaugošo pieprasījumu pēc tūlītējā veidā Ukrainas karā izmantojamiem militāriem produktiem. Publiska informācija liecina, ka Krievija izskata iespēju Baltkrievijā būvēt dronu ražošanas rūpnīcu ar jaudu līdz 100 000 vienībām gadā. Savukārt ar Ķīnas atbalstu, piegādājot ražošanas iekārtas, Baltkrievijā ik gadu tiek saražoti aptuveni 480 tūkstoši artilērijas un raķešu čaulu Krievijas raķešu palaišanas sistēmām.

Karš Ukrainā apstiprina, ka militāra konflikta gadījumā arī Baltkrievijas civilā ekonomika pilnībā kalpos Krievijas militārajām interesēm. Gandrīz droši, ka no A. Lukašenko režīma perspektīvas militāri-industriālās palīdzības sniegšana ir labākais veids, kā sniegt atbalstu Krievijai karā ar Ukrainu, jo Baltkrievijai nav tiešā veidā jāiesaistās karadarbībā, bet režīmam tiek nodrošināti ekonomiski un finansiāli ieguvumi. Ļoti iespējams, ka Baltkrievija ieņems arvien nozīmīgāku lomu ne tikai Krievijas militāro, bet arī militāri rūpniecisko mērķu sasniegšanai, ja Krievija saglabās agresīvu ārpolitiku pret Rietumvalstīm.

[1] Saskaņā ar Baltkrievijas opozīcijas organizācijas "BelPol" pētījumiem.

ĶĪNAS MĒĢINĀJUMI GŪT IETEKMI ZINĀTNES JOMĀ

Ķīnas galvenā prioritāte ir nostiprināt sevi kā pasaules ekonomisko un militāro lielvaru. Lai to panāktu, Ķīna izvērš visaptverošas aktivitātes, kas mērķētas uz izaugsmes veicināšanu iekšēji, kā arī pozīciju stiprināšanu ārēji. Ķīna gan atklātos, gan slēptos veidos izvērš savu politisko ietekmi Rietumvalstīs un starptautiskās institūcijās, izmanto dažāda veida investīcijas, lai ārvalstīs radītu ekonomisko ietekmi (arī atkarību), kā arī izmanto "maigās varas" aktivitātes, lai veidotu pozitīvu Ķīnas tēlu Rietumu sabiedrībā.

Viens no Ķīnas instrumentiem, kas vērsts gan uz iekšējo, gan ārējo pozīciju stiprināšanu, ir Ķīnas Komunistiskās partijas izvirzītā civili-militārās mijiedarbības stratēģija. Tā paredz ciešas sadarbības veidošanu starp Ķīnas aizsardzības un militārajām struktūrām, kā arī civilajiem aktoriem, tostarp zinātnes un tehnoloģiju institūtiem, mācību iestādēm un pētnieciskajiem centriem. Šie aktori nepārtraukti strādā, lai identificētu vājās vietas, labotu nepilnības, kā arī radītu inovācijas, kas sniegtu ekonomisku un militāru pārsvaru pār citām valstīm.

Lai sasniegtu šos mērķus, Ķīna pastāvīgi mēģina iegūt informāciju par konkurentiem, kā arī mācīties no to sasniegumiem. Nereti informācijas gūšanai tiek izmantotas dažādas akadēmiskās un zinātniskās sadarbības iespējas, piemēram, studentu apmaiņas programmas, kopīgi projekti un ārvalstu pētnieku piesaiste darbam Ķīnā. Būtiski ņemt vērā, ka Ķīnas iekšējie normatīvie akti paredz, ka ikkatra pilsoņa pienākums ir palīdzēt valstij sasniegt stratēģiskos mērķus, tostarp sniedzot drošības struktūrām visu nepieciešamo informāciju. Tas attiecas arī uz akadēmisko un zinātnes vidi. Šo jomu pārstāvji var izmantot projektus ārvalstīs, lai piekļūtu sensitīvai informācijai, bez atļaujas dalītos ar iegūtajām zināšanām un tehnoloģijām, kā arī attīstītu kontaktus, kas varētu sniegt noderīgu informāciju nākotnē.

Riska grupas sadarbībā ar Ķīnu

Lai arī pienākums sadarboties ar Ķīnas valsts struktūrām un dalīties ar informāciju ir visiem Ķīnas pilsoņiem, konkrētas personu grupas rada papildu riskus zinātnes jomā. Šīs riska grupas ir 1) personas, kuras ir studējušas, studē vai strādā sensitīvo tehnoloģiju nozarē, 2) personas, kuras ir piederīgas aizsardzības un drošības iestādēm pakļautām Ķīnas universitātēm un 3) personas, kuras saņem Ķīnas valsts stipendiju.

1. Ķīnas mērķis ir ne tikai panākt citas lielvaras, piemēram, ASV un Eiropas Savienību, bet tās pārspēt, nodrošinot pastāvīgu līderpozīciju. Tāpēc Ķīnas interesēs ir sasniegt progresu pārspējtehnoloģijās. Veiksmīgi attīstot šīs tehnoloģijas, valsts var iegūt pilnīgu dominanci konkrētajā sektorā un liegt iespēju konkurentiem to panākt. Īpaša uzmanība jāpievērš sadarbības projektiem ar Ķīnas pilsoņiem šādās pārspējtehnoloģijās: mākslīgais intelekts, kvantu tehnoloģijas, atjaunojamā enerģija, biotehnoloģijas, medicīna, kosmosa tehnoloģijas, robotika. Jāņem vērā, ka Ķīnas dienesti var iztaujāt, pārmeklēt un vervēt gan Ķīnas, gan arī citu valstu pilsoņus, kuriem ir zināšanas par šīm tehnoloģijām un to attīstību Rietumos.
2. Riskus rada arī personas, kas ir piederīgas tām Ķīnas universitātēm, kas darbojas aizsardzības un valsts drošības dienestu pārraudzībā vai saņem no tiem finansējumu. Lielāko risku rada tā sauktie "Septiņi nacionālās aizsardzības dēli" – septiņas universitātes, kas vēsturiski sevi saistījušas ar Ķīnas aizsardzības sektoru un joprojām apmēram pusi budžeta tērē aizsardzības projektiem. Savukārt par minētās civili-militārās mijiedarbības stratēģijas ieviešanu tiešā veidā ir atbildīgas vairāk nekā 60 universitātes, kas pakļautas Valsts Nacionālās drošības zinātnes, tehnoloģiju un industrijas administrācijai. Sadarbība ar šo universitāšu pārstāvjiem var radīt risku, ka notiks zināšanu un tehnoloģiju pārnese un radītie produkti Ķīnā tiks izmantoti ne tikai civiliem, bet arī militāriem mērķiem.
3. Ķīna veicina starptautisko sadarbību zinātnes jomā, izmantojot dažādas atbalsta programmas, tostarp, Ķīnas Stipendiju padomi. Padomes izsniegtā stipendija rada augstus pretizlūkošanas riskus, jo tās saņēmēji nereti ir pakļauti dažādiem nosacījumiem. Piemēram, stipendiātiem var būt pienākums regulāri uzturēt saziņu ar Ķīnas vēstniecību konkrētajā valstī, ziņojot par studiju gaitām, panākumiem un nodibinātajiem kontaktiem. Tāpat šiem studentiem bieži ir noteikta prasība vairākus gadus nostrādāt Ķīnā. Līdz ar to pastāv risks, ka ar mērķi izpildīt stipendijas nosacījumus, kopīgi izstrādātās tehnoloģijas un iegūtās zināšanas var tikt nopludinātas nepiederīgām personām.

Risku ierobežošana

SAB kompetencē ietilpst dažādi uzdevumi, kas mērķēti uz minēto risku ierobežošanu. Pirmkārt, SAB ir viena no iestādēm, kas izvērtē ārvalstu pilsoņu vīzu pieteikumus. Ķīnas studentu un pētnieku vīzu pieteikumiem tiek pievērsta īpaša uzmanība, lai mazinātu potenciālos riskus akadēmiskajā vidē. SAB īpaši rūpīgi vērtē vīzas pieteicēja absolvēto izglītības iestādi,

līdzšinējo studiju jomu un personai piešķirto Ķīnas valdības atbalstu. Ja tiek konstatēts tādu faktoru kopums, kas var radīt riskus valsts drošībai, SAB rekomendē atbildīgajām iestādēm atteikt izsniegt personai vīzu. Otrkārt, SAB mērķtiecīgi sadarbojas ar universitātēm un zinātniskās pētniecības institūtiem, lai ierobežotu zināšanu un tehnoloģiju nonākšanu konkurējošu valstu rīcībā. Izglītības iestādes tiek aicinātas publiski pieejamajos resursos pārbaudīt ārvalstu sadarbības partneru saistību ar to pārstāvētās valsts (piemēram, Ķīnas) aizsardzības sektoru. Tāpat zinātnieki un pētnieki pirms sadarbības uzsākšanas tiek aicināti pārliecināties, vai galaprodukts nav pakļauts iespējamiem eksporta kontroles liegumiem. SAB arī informē akadēmiskās vides pārstāvjus par drošības un izlūkošanas riskiem, kas saistīti ar tādiem sadarbības piedāvājumiem, kas iekļauj ceļošanu uz Ķīnu, piemēram, par digitālo drošību un vervēšanas riskiem.

SAB aicina studentus, akadēmiķus un pētniekus būt modriem un rūpīgi izvērtēt piedāvātos sadarbības projektus un studiju apmaiņas iespējas. Savstarpēja zināšanu papildināšana un spēju izkopšana ir normāla un vajadzīga zinātnes sastāvdaļa, tomēr tā var radīt arī riskus gan pašam ekspertam, gan tā pārstāvētajai valstij. Ikkatrā gadījumā ir jāizvērtē, vai ārvalstu partneru solītie labumi, piemēram, finansējums, ierīces un tehnoloģijas, atsver iespējamos riskus un zaudējumus.

KIBERAPDRAUDĒJUMS

Kopējais kiberapdraudējuma līmenis Latvijā bija augstākais, kāds līdz šim reģistrēts, un tas ir vairākkārtīgi pieaudzis kopš Krievijas pilna mēroga uzbrukuma 2022. gadā. Būtiska daļa kiberincidentu 2025. gadā bija kibernoziegumi, dažādi krāpšanas veidi digitālajā vidē, kuri tikai retos gadījumos apdraud kritisko infrastruktūru vai nacionālās drošības intereses.

Naidīgu valstu kiberaktoru apdraudējums Latvijai 2025. gadā joprojām vērtējams kā paaugstināts. Taču līdzīgi kā iepriekšējos pāris gados to aktivitātes bija ar mainīgu intensitāti, nevis konstanti augstas vai lineāri pieaugošas. Absolūti lielākā daļa novēroto uzbrukumu neradīja būtiskas vai ilgstoši jūtamas sekas. Tas lielā mērā ir Latvijas kibertelpas aizsargu sasniegums, veicot sagatavošanās darbus un efektīvi reaģējot uz incidentiem.

2025. gadā Latvija piedzīvoja pilnu spektru dažāda veida kiberuzbrukumu. Nacionālās drošības intereses visvairāk apdraudēja ielaušanās mēģinājumi, ļaundabīgs kods, kompromitētas iekārtas un pakalpojumu pieejamības uzbrukumi.

Krievija saglabāja savas pozīcijas kā galvenais kiberdrauds. Tam pamatā ir gan Krievijas stratēģiskie mērķi, gan Latvijas militārais, politiskais un cita veida materiālais un psiholoģiskais atbalsts Ukrainai karā pret Krieviju.

2025. gadā varēja novērot vēl iepriekšējā gadā pamanītu tendenci – lieli, publiski, politiski nozīmīgi notikumi tomēr nepiedzīvo mērķtiecīgus naidīgu valstu kiberuzbrukumus. 2024. gadā būtiski kiberuzbrukumi netika piedzīvoti Eiropas Parlamenta vēlēšanu un Starptautiskās Krimas platformas samita laikā. Savukārt 2025. gadā ļaunprātīgi ārēji uzbrukumi netika novēroti pašvaldību vēlēšanu laikā. Vismaz daļēji tas skaidrojams ar preventīvi veiktajiem kiberaizsardzības pasākumiem, īpaši CERT.lv paveikto.

Pieaugošas bažas turpina radīt apdraudējums operacionālajām tehnoloģijām – iekārtām un programmatūrai, kuras izmanto, lai monitorētu un kontrolētu fiziskus procesus, ierīces un infrastruktūru, tai skaitā lai nodrošinātu visai sabiedrībai būtiskus pakalpojumus – enerģētiku, ūdens apsaimniekošanu, transportu u.c. Mūsdienās arvien vairāk iekārtu tiek vadītas attālināti. Daudzos gadījumos šo sistēmu kiberaizsardzība netiek veikta pietiekami efektīvi un atbildīgi, tāpēc ļaunprātīgi uzbrucēji var ar

salīdzinoši vienkāršām metodēm attālināti piekļūt industriālās kontroles sistēmām vai citām operacionālajām tehnoloģijām, lai ietekmētu vai pat pārtrauktu svarīgu pakalpojumu sniegšanu. Saskaņā ar Eiropas Savienības Kiberdrošības aģentūras (ENISA) datiem gandrīz piektā daļa (18,2%) kiberuzbrukumu Eiropā notikuši pret operacionālajām tehnoloģijām[2].

Krievijas haktīvisti[3] ir parādījuši, ka vēlas un ir spējīgi veikt kiberuzbrukumus industriālās kontroles sistēmām Latvijā un Rietumvalstīs, kas var radīt gan īslaicīgas neērtības, gan draudus kritiskās infrastruktūras drošībai. Viņu mērķis ir ar šādiem uzbrukumiem ietekmēt pakalpojumu sniegšanu, šokēt un sēt šaubas valsts iedzīvotājos, kā arī sodīt par līdzšinējo atbalstu Ukrainai un atturēt no palīdzības sniegšanas nākotnē. Piemēram, 2025. gada aprīlī Norvēģija piedzīvoja kiberuzbrukumu Risevatneta ezera dambim. Vājas paroles dēļ Krievijas haktīvisti piekļuva kontroles panelim, kas bija pieslēgts tīmeklim un regulēja minimālo ūdens caurplūdi dambī. Uzbrucēji palielināja dambja vārstu caurplūdi, un tas tika pamanīts tikai pēc četrām stundām. Par laimi ūdens līmenis nepazemināja līdz kritiskam līmenim, turklāt konkrētais dambis nodrošina zivsaimniecības uzņēmuma nevis hidroelektrostacijas darbību. Savukārt 2025. gada augustā Krievijas haktīvistu grupa atkārtoti uzbruka hidroelektrostacijai Gdaņskā. Uzbrucējiem izdevās attālināti piekļūt kontroles sistēmām un mainīt darbības parametrus, tādējādi panākot ģeneratora un rotora apstāšanos un faktisku elektrostacijas darba pārtraukšanu.

Līdz šim Latvijā operacionālo tehnoloģiju ievainojamība lielākoties atklāta preventīvu aizsardzības un monitoringa pasākumu rezultātā un nozīmīgi incidenti, kas apdraudētu kritisko infrastruktūru un vitālus pakalpojumus, nav reģistrēti. Piemēram, monitoringa aktivitāšu ietvaros 2025. gadā Latvijā tika apsteidzoši konstatēts municipālo pakalpojumu sniedzējs, kura industriālās kontroles sistēmas un pakalpojumu sniegšanā izmantotā programmatūra un aplikācijas bija potenciāli viegli ievainojamas, ja uzbrucējs censtos tām attālināti piekļūt no tīmekļa. Novērojumi attiecībā uz kritisko infrastruktūru un būtisko vai svarīgo pakalpojumu sniedzējiem liecina, ka visiem ir nepieciešams pastāvīgi uzlabot operacionālo tehnoloģiju kiberdrošību un plānveidīgi ieviest pasākumus, procedūras un tehniskos risinājumus, lai maksimāli samazinātu iespējamo kiberuzbrukumu negatīvo ietekmi.

Krievija turpina viļņveidīgi veikt pakalpojumu atteices uzbrukumus (DDoS)[4] pret Latvijas valsts un pašvaldību institūcijām un nozīmīgiem

[2] ENISA Threat Landscape 2025. October 2025, p.2 https://ej.uz/enisa

[3] Krievijas kibernoziedzības grupējumi, kuri veic ideoloģiski vai politiski motivētus kiberuzbrukumus.

[4] Pakalpojumu atteices uzbrukums (Distributed Denial-of-Service attack, DDoS) – kiberuzbrukums ar mērķi pārpludināt mājaslapas serverus ar milzīga apjoma pieprasījumiem no ārpuses, cenšoties panākt, lai serveri tiek pārslogoti un mājaslapa nebūtu pieejama publiski.

pakalpojumu sniedzējiem. Uzbrukumu mērķis ir traucēt pakalpojumu sniegšanu un informācijas pieejamību, sēt šaubas iedzīvotājos un graut uzticību uzņēmumiem un valsts institūcijām. Uzbrukumi parasti pieskaņoti valstiski nozīmīgiem datumiem vai politiski svarīgiem paziņojumiem un lēmumiem. Piemēram, jūlija beigās Krievijas haktīvisti veica plašu uzbrukumu pēc tam, kad publiski tika paziņots, ka Latvijas uzņēmums uzvarējis starptautiskā dronu iepirkumā. Visbiežāk pakalpojumu atteices uzbrukumiem nav ietekmes uz pakalpojumiem, vai tā ir neliela. Lai mazinātu DDoS uzbrukumu ietekmi, organizācijām ieteicams izmantot DDoS aizsardzības pakalpojumus. Aizsardzības ministrija finansē centralizētu DDoS aizsardzības pakalpojumu, kas valsts pārvaldes iestādēm pieejams bez maksas. Pakalpojuma nodrošināšana deleģēta Latvijas Valsts radio un televīzijas centram (LVRTC)[5].

[5] https://www.lvrtc.lv/pakalpojumi/valsts_sektoram/ddos/

IKT KRITISKĀS INFRASTRUKTŪRAS UZRAUDZĪBA

Informācijas un komunikācijas tehnoloģiju (IKT) kritiskā infrastruktūra (KI) ietver IKT infrastruktūru, informācijas sistēmas, tehniskos un informācijas resursus, kuri ir būtiski svarīgu sabiedrības funkciju īstenošanai, kā arī cilvēku veselības aizsardzības, drošības, ekonomiskās vai sociālās labklājības nodrošināšanai un kuru iznīcināšana vai darbības traucējumi būtiski ietekmē valsts funkciju īstenošanu. IKT KI aizsardzība nodrošina pakalpojumu pieejamību un nepārtrauktību, kā arī novērš apdraudējumu sabiedrības un nacionālajai drošībai.

Kopš Krievijas pilna mēroga iebrukuma Ukrainā 2022. gadā apdraudējums KI, tai skaitā IKT KI, ir ievērojami pieaudzis. Izmaiņas un uzlabojumi IKT KI regulējošajos normatīvajos aktos ir būtisks priekšnoteikums tās efektīvai uzraudzībai un aizsardzībai.

2024. gada 1. septembrī stājās spēkā Nacionālās kiberdrošības likums (NKDL). Likums attiecas uz IKT kritisko infrastruktūru, būtisko pakalpojumu sniedzējiem un svarīgo pakalpojumu sniedzējiem.

2025. gada 25. jūnijā tika pieņemti Ministru kabineta noteikumi Nr. 397 "Minimālās kiberdrošības prasības", kas izdoti uz NKDL pamata. Minētie noteikumi nosaka prasības likuma subjektiem.

SAB saskaņā ar NKDL noteikto dalījumu veic IKT KI subjektu uzraudzību.

Uzraudzības ietvaros SAB:

- kontrolē kiberdrošības prasību ievērošanu;
- pārbauda un saskaņo kiberdrošības pārvaldnieka pretendentus;
- pārbauda fiziskas un juridiskas personas piekļuvei IKT kritiskās infrastruktūras objektiem;
- saskaņo informācijas sistēmu un resursu drošības klases;
- klātienē pārbauda un attālināti pārrauga informācijas un komunikācijas tehnoloģijas;
- veic datu un dokumentu pārbaudes, tostarp attiecībā uz risku vadību un auditos vai atbilstības novērtējumos konstatēto nepilnību novēršanu, kā arī subjekta elektronisko sakaru tīklu un informācijas sistēmu drošības skenēšanu;
- veic klātienes un attālinātas konsultācijas par normatīvā regulējuma piemērošanu.

Atbilstoši NKDL un MK noteikumos Nr. 397 ietvertajām prasībām SAB ir veicis NKDL subjektu kiberdrošības pārvaldnieku pretendentu pārbaudes un saskaņošanu, iesniegto pašvērtējuma ziņojumu izvērtēšanu, lai noteiktu, vai subjekts ir izpildījis normatīvajos aktos ietvertās prasības. Saskaņā ar NKDL noteikto līdz 2025. gada 1. oktobrim visiem subjektiem bija jāpaziņo uzraugošajai iestādei par noteikto kiberdrošības pārvaldnieku, kā arī pirmreizēji jāiesniedz pašvērtējuma ziņojums.

IKT KI uzraudzības ietvaros SAB 2025. gadā saņēmis kopumā 710 pieprasījumus sniegt atzinumus un veicis pārbaudes par 681 juridisku personu un 3956 fiziskām personām.

KLASIFICĒTĀS INFORMĀCIJAS AIZSARDZĪBA

Valsts noslēpums ir klasificēta informācija, kuras nozaudēšana vai nelikumīga izpaušana var nodarīt kaitējumu valsts drošībai, ekonomiskajām vai politiskajām interesēm.

Saskaņā ar likumu "Par valsts noslēpumu" valsts noslēpuma statuss ir attiecināms arī uz NATO, Eiropas Savienības (ES) un ārvalstu klasificēto informāciju.

Klasificētas informācijas aizsardzības pārraudzība ir pasākumu kopums, kas cita starpā ietver personu, komersantu, telpu un informācijas sistēmu, kā arī informācijas aizsardzības un dokumentu aprites procedūru atbilstības pārbaudi, valsts iestāžu un komersantu darbinieku konsultācijas par klasificētas informācijas aizsardzības jautājumiem un riska faktoriem, kas jāņem vērā, strādājot ar šādu informāciju, kā arī normatīvo aktu, tostarp arī starptautisko līgumu par klasificētās informācijas apmaiņu un aizsardzību, izstrādi.

Spēja efektīvi aizsargāt NATO un ES klasificēto informāciju ir viens no Latvijas sekmīgas dalības pamatnosacījumiem šajās organizācijās, savukārt ārvalstu klasificētās informācijas aizsardzība ir būtisks nosacījums pilnvērtīgai sadarbībai ar katru no mūsu sabiedrotajiem.

Valsts noslēpuma aizsardzības pārraudzību veic trīs valsts drošības iestādes – SAB, Valsts drošības dienests un Militārās izlūkošanas un drošības dienests. Savukārt SAB kā Latvijas Nacionālā drošības iestāde (NDI) atbild par NATO, ES un ārvalstu klasificētās informācijas aizsardzības pārraudzību.

Latvijā īstenotās NATO un ES klasificētas informācijas aizsardzības atbilstību minēto organizāciju drošības noteikumiem regulāri pārbauda arī atbildīgo NATO un ES drošības struktūru inspekcijas.

Personu pārbaudes pieejai klasificētai informācijai

Personu pārbaudes, lai izsniegtu speciālās atļaujas pieejai valsts noslēpumam, atbilstoši likumā "Par valsts noslēpumu" noteiktajai kompetencei veic visas trīs valsts drošības iestādes. Pirmās kategorijas speciālās atļaujas, balstoties uz visās valsts drošības iestādēs veiktajām pārbaudēm, izsniedz tikai SAB. 2025. gadā SAB kopā izsniedza 1134 speciālās atļaujas pieejai valsts noslēpumam, tajā skaitā 348 pirmās kategorijas speciālās atļaujas.

2025. gadā SAB pieņēma 3 lēmumus par atteikumu izsniegt speciālo atļauju pieejai valsts noslēpumam. Saskaņā ar likumā "Par valsts noslēpumu" noteikto, valsts drošības iestādes lēmumu par speciālās atļaujas pieejai valsts noslēpumam atteikumu vai anulēšanu persona var apstrīdēt ģenerālprokuroram, kura lēmumu iespējams pārsūdzēt Administratīvajā apgabaltiesā. 2025. gadā 2 no SAB pieņemtajiem lēmumiem tika apstrīdēti ģenerālprokuroram, vienā gadījumā ģenerālprokurors vēl vērtē SAB lēmuma tiesiskumu, otrs lēmums tika tālāk pārsūdzēts Administratīvajā apgabaltiesā. Tiesa SAB lēmumu atstāja spēkā.

Priekšnosacījums NATO un ES klasificētās informācijas sertifikāta saņemšanai ir speciālās atļaujas pieejai valsts noslēpumam esamība. SAB ir vienīgā valsts drošības iestāde, kas izsniedz sertifikātus darbam ar NATO un ES klasificēto informāciju. Pārbaudes ietvaros SAB analizē valsts noslēpuma pārbaudes lietā iekļauto informāciju, kā arī iegūst papildu informāciju gala lēmuma pieņemšanai. 2025. gadā SAB izsniedza 2170 sertifikātus darbam ar NATO klasificētu informāciju un 2192 sertifikātus darbam ar Eiropas Savienības klasificētu informāciju.

2025. gadā SAB atteica piešķirt pieeju NATO un ES klasificētai informācijai divos gadījumos. Saskaņā ar likumā "Par valsts noslēpumu" noteikto, SAB direktora lēmums par pieeju ārvalstu, starptautisko organizāciju un to institūciju klasificētajai informācijai ir galīgs un nav pārsūdzams.

SAB veic pārbaudes arī gadījumos, kad personai nav nepieciešams strādāt ar klasificētu informāciju, bet ir svarīgi vērtēt potenciālos drošības riskus. Lielākā daļa šo pārbaužu saistītas ar iepriekšējā nodaļā minēto piekļuvu kritiskās infrastruktūras objektiem. 77 gadījumos veiktas arī citas pārbaudes, lai sniegtu citām valsts institūcijām atzinumus normatīvajos aktos paredzētajos gadījumos (piemēram, par goda konsulu kandidātiem).

Kā būtiskākos 2025. gadā pārbaudēs konstatētos riskus var minēt:

- personas psihiskās veselības traucējumus (tostarp azartspēļu, alkohola, narkotisko vai psihotropu vielu atkarība),
- finansiālas grūtības – pārmērīgas parādsaistības (tostarp regulāru īstermiņa aizdevumu izmantošanu) vai neskaidrus finanšu darījumus,
- regulārus braucienus uz riska valstīm, piemēram, Krieviju, Baltkrieviju, NVS valstīm, Ķīnu, vai kontaktus ar šo valstu pilsoņiem,
- noteiktas negatīvas personas rakstura iezīmes, kā arī nepatiesu ziņu sniegšanu vai informācijas slēpšanu pārbaudes ietvaros.

Ja pārbaudes gaitā rodas pamatotas aizdomas, ka personai ir psihiski un uzvedības traucējumi, kas varētu ietekmēt spēju ievērot valsts noslēpuma

aizsardzības nosacījumus, persona tiek nosūtīta uz veselības pārbaudi atbilstoši Ministru kabineta 28.07.2020. noteikumiem Nr. Nr. 471 "Veselības pārbaudes noteikumi personām, kuras pretendē uz speciālo atļauju pieejai valsts noslēpumam".

Izvērtējot pārbaudē konstatētos riska faktorus, var tikt pieņemts lēmums piešķirt pieeju klasificētai informācijai uz saīsinātu termiņu vai liegt pieeju klasificētai informācijai.

Komersantu pārbaudes pieejai klasificētai informācijai

Komersantu tiesības pildīt valsts pasūtījumus, kuri saistīti ar piekļuvi klasificētai informācijai, kā arī spēju nodrošināt šādas informācijas aizsardzību apliecina industriālās drošības sertifikāts (IDS).

Komersantu pārbaudes pieejai valsts noslēpumam veic visas trīs valsts drošības iestādes, bet NATO un ES klasificētajai informācijai – tikai SAB. Lēmumus par IDS izsniegšanu pieņem tikai SAB.

2026. gada janvārī spēkā ir 98 IDS darbam ar valsts noslēpuma objektiem, 6 – darbam ar NATO, kā arī 5 – darbam ar ES klasificēto informāciju. 2025. gadā izsniegti 32 IDS.

Pēdējos trīs gados ir būtiski audzis komersantu pārbaužu apjoms, tas saistīts ar Krievijas agresiju Ukrainā un sabiedroto reakciju, būtiski palielinot ieguldījumus aizsardzības sektorā. Būtiski atcerēties, ka IDS ir nepieciešams vienīgi situācijās, kad komersantiem savu pakalpojumu sniegšanā ir jāpiekļūst vai jāizmanto klasificēta informācija. Ne vienmēr darbu veikšana aizsardzības sektorā iekļauj šādu nepieciešamību. Tāpēc aicinām valsts institūcijas atcerēties, ka prasība par IDS nepieciešamību iepirkumos jāsaskaņo ar pārraugošo valsts drošības iestādi, savukārt komersantus, pirms iesniegt pieteikumu IDS, rūpīgi izvērtēt, vai konkrētajā gadījumā ir nepieciešama pieeja klasificētai informācijai.

2025. gadā SAB nav atteicis izsniegt IDS nevienam komersantam, bet 4 komersanti atsaukuši pieteikumus IDS izsniegšanai, savukārt vēl 13 gadījumos pārbaudes pārtrauktas citu iemeslu dēļ.

Komersantu pārbaudēs 2025. gadā konstatētie riski lielākoties saistīti ar komersanta "atslēgas cilvēku"[6] pārbaudēm, kurās noskaidroti fakti, kas dod pamatu apšaubīt personas uzticamību – personas rakstura īpašības un uzvedība, kā arī radnieciskās saites, kas liecina par augstas ietekmējamības riskiem (piemēram, šantāžas vai uzpirkšanas draudiem). Tika konstatēti arī gadījumi, kad komersantu pārstāvji apzināti centās sniegt SAB nepatiesas

[6] Lai komersantam varētu izsniegt IDS, tā dalībniekiem (fiziskām personām), valdes un padomes locekļiem, paraksttiesīgām personām, labuma guvējiem un slepenības režīma pārvaldniekiem jāatbilst normatīvajos aktos noteiktajiem kritērijiem, lai saņemtu pieeju klasificētai informācijai.

ziņas par sevi vai, piemēram, personām, kuras faktiski kontrolē komersantu un gūst labumu no tā darbības.

Telpu pārbaudes un dokumentu aprites drošības pārbaudes

Valsts iestāžu un komersantu telpu pārbaudi darbam ar valsts noslēpumu veic visas trīs valsts drošības iestādes, savukārt darbam ar NATO, ES un ārvalstu klasificēto informāciju – tikai SAB. Pārbaudes ietvaros vērtē telpu fizisko, procedūru un personāla drošību, kā arī klasificētās informācijas aprites un aizsardzības pasākumus.

SAB Centrālais reģistrs pārrauga un kontrolē Latvijai nodotās NATO un ES klasificētās informācijas apriti un aizsardzību.

2025. gadā sniegti atzinumi par telpu atbilstību klasificētas informācijas glabāšanai un apstrādei par 16 valsts institūcijām un 13 komersantiem.

Pārbaužu un konsultāciju laikā novērota vāja valsts institūciju izpratne par Ministru kabineta 19.12.2023. noteikumu Nr. 822 "Valsts noslēpuma, Ziemeļatlantijas līguma organizācijas, Eiropas Savienības un ārvalstu institūciju klasificētās informācijas aizsardzības noteikumi" prasībām un zema iniciatīva tās ieviest un ievērot.

Klasificētu informācijas sistēmu akreditācija un informācijas drošība elektroniskā vidē

SAB, atbilstoši likuma "Par valsts noslēpumu" 7. panta septītajā daļā noteiktajam, pārbauda un akreditē informācijas sistēmas, kurās tiek apstrādāta klasificēta informācija, kā arī izstrādā drošības prasības klasificētas informācijas aizsardzībai elektroniskā vidē, nosaka šifrēšanas sistēmas, kuras atļauts izmantot klasificētas informācijas aizsardzībai un veic šifrēšanas iekārtu un materiālu uzskaiti un administrēšanu.

2025. gadā SAB akreditēja 122 klasificētas informācijas sistēmas.

Starptautiskā sadarbība

SAB sagatavo divpusējos līgumus par klasificētas informācijas apmaiņu un aizsardzību. Uzsākot līgumu izstrādes procesu, tiek ņemtas vērā jomas, kurās nepieciešama normatīvā bāze klasificētas informācijas apmaiņai, piemēram, NATO dalībvalstu bruņoto spēku darbība Latvijā vai sadarbība ar kādu valsti industriālās drošības jomā. Tas ir ilgstošs process, kurā iesaistītas divas valstis ar atšķirīgu normatīvo regulējumu kā klasificētas informācijas aizsardzībā, tā starptautisku līgumu izstrādes un ratifikācijas procedūrās.

2025. gadā tika strādāts pie līgumiem ar Šveici, Ukrainu, Poliju un Ziemeļmaķedoniju, ir plānots uzsākt darbu pie grozījumiem līgumā ar Čehiju, kā arī līguma izstrādes ar Zviedriju, Beļģiju, Singapūru un Kopīgā bruņojuma sadarbības organizāciju (Organisation for Joint Armament Cooperation – OCCAR).

SAB pārstāv Latviju NATO Drošības komitejā, Eiropas Padomes drošības komitejā, Eiropas Komisijas Drošības ekspertu darba grupā un Eiropas Ārējās darbības dienesta drošības komitejā. Šajos forumos dalībvalstis strādā pie vienota NATO un Eiropas Savienības klasificētās informācijas regulējuma izstrādes.

Tāpat SAB darbojas arī Daudznacionālajā industriālās drošības darba grupā (Multinational Industrial Security Working Group – MISWG), kuras ietvaros tiek izstrādātas procedūras starptautiskai sadarbībai aizsardzības

MOBILO TELEFONU KONTROLES IEKĀRTAS DARBĪBA

SAB atrodas iekārta, ar kuru tiesībsargājošās un valsts drošības iestādes veic mobilo telefonu kontroli. Telefonu kontroles rezultātā iegūtie dati tiek nodoti operatīvās darbības subjektam, kas ir iniciējis konkrēto telefonsarunu pārtveršanu un saņēmis Augstākās tiesas tiesneša sankciju. SAB kompetences un atbildības jomā ietilpst likumīga telefonsarunu kontrole, telefonsarunu kontroles tehnisko parametru un metodikas aizsardzība, kā arī iegūtās informācijas aizsardzība pret nesankcionētu izpaušanu līdz tās nodošanai operatīvās darbības subjektam.

Pirms telefona kontroles uzsākšanas SAB saņem operatīvās darbības subjekta lēmuma daļu, kurā norādīts:

- lēmuma reģistrācijas numurs;
- amatpersona, kura pieņēmusi lēmumu;
- iestādes vadītājs, kas to apstiprinājis;
- Augstākās tiesas tiesnesis, kas to sankcionējis;
- kontrolējamais telefona numurs;
- termiņš, līdz kādam kontrole veicama.

Uzraudzību pār sarunu operatīvās noklausīšanās atbilstību likumam veic ģenerālprokurors un viņa īpaši pilnvaroti prokurori. Parlamentāro kontroli veic Saeimas Nacionālās drošības komisija. 2025. gadā, tāpat kā iepriekšējos gados, SAB nav pieļāvis likumpārkāpumus, nodrošinot mobilo telefonu kontroli.

Mobilo telefonu kontroles izmantošanas sadalījums starp operatīvās darbības subjektiem ir redzams attēlā.

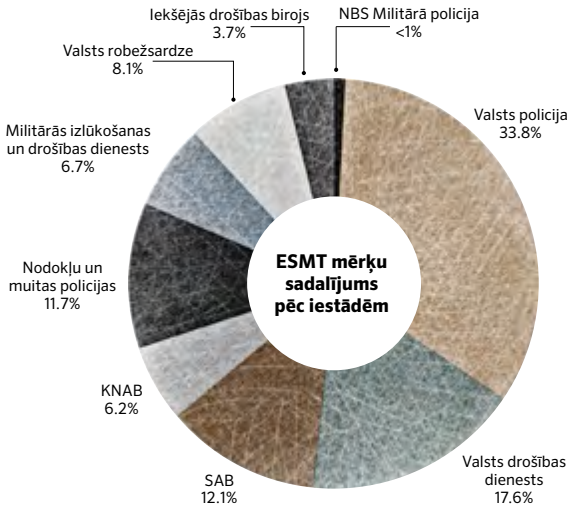

KONTAKTINFORMĀCIJA

SATVERSMES AIZSARDZĪBAS BIROJS

Straumes iela 1, Rīga, LV-1013

www.sab.gov.lv

Tālrunis: +371 67025407

E-pasts: pasts@sab.gov.lv

X: @SAB_LV

MEDIJIEM

Tālrunis: +371 28386600

E-pasts: prese@sab.gov.lv